

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Willen zij wel leren?

van der Veen, I.; Dijkers, L.; Weijers, D.; Hornstra, L.; Peetsma, T.

Publication date

2014

Document Version

Final published version

Published in

Didaktief

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van der Veen, I., Dijkers, L., Weijers, D., Hornstra, L., & Peetsma, T. (2014). Willen zij wel leren? *Didaktief*, 44(10), 32-33.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Willen zij wel leren?

De etniciteit en sociaal-economische achtergrond hebben invloed op de motivatie van leerlingen. Maar hoe? En kun je daar als leraar rekening mee houden?

De ene leerling is de andere niet. De achtergrond van een leerling, zowel de sociaal-economische als de etnische, kan invloed hebben op de motivatie voor school en daarmee op de onderwijsbehoeften.

Voor leraren kan het lastig zijn om in de uiteenlopende behoeften van al hun leerlingen te voorzien en elke leerling op de juiste manier te motiveren. Richtlijnen voor hoe je het beste om kunt gaan met de (vaak toenemende) diversiteit in de klas, kunnen dan uitkomst bieden.

Hier hebben wij dan ook naar gezocht. In een praktijkgericht literatuuronderzoek betrokken we (internationale literatuur over eventuele verschillen in motivatie van leerlingen naar sociaal-economische status en etniciteit, en de invloed van de leraar.

Om de resultaten zo relevant mogelijk voor de praktijk te maken, hebben we daarnaast gesproken met leraren uit het primair en voortgezet onderwijs, met

mbo-docenten en lerarenopleiders. Wij vroegen aan hen onder meer hoe zij aankijken tegen motivatie en hoe zij met verschillen tussen leerlingen omgaan.

Zelfbeeld

Op basis van 41 studies (waaronder zeven Nederlandse) blijkt dat leerlingen met een verschillende sociaal-economische status (SES) over het algemeen niet verschillen in hun motivatie. Het maakt in deze zin dus niet uit of je het kind van een kapper bent of van een neurochirurg. Alleen bij hun idee over hoe goed ze kunnen leren, het 'academisch zelfbeeld', is er een verschil tussen leerlingen met een hogere en lagere SES: leerlingen met een hogere SES hebben een positiever academisch zelfbeeld.

Daarnaast blijkt uit Nederlands onderzoek dat leerlingen met een hogere SES er meer op vertrouwen dat ze een prestatie kunnen leveren als dat van hen wordt gevraagd; zij hebben met andere woorden meer cog-

nitief zelfvertrouwen. Leerlingen met een hogere SES presteren gemiddeld ook beter, wat vermoedelijk de onderliggende oorzaak is van hun positievere zelfbeeld en hogere cognitief zelfvertrouwen.

Optimisme

Uit 62 studies (waaronder veertien Nederlandse) blijkt dat leerlingen uit etnische minderheidsgroepen over het algemeen evenveel als of juist meer gemotiveerd zijn dan leerlingen uit de meerderheidsgroep. Zo hechten leerlingen uit minderheidsgroepen meer belang aan onderwijs en zijn zij evenveel of meer intrinsiek gemotiveerd.

Deze bevindingen passen bij de zogenaamde *immigrant-optimism*-hypothese, waarbij verondersteld wordt dat migrantenouders sterk geloven in het nut van het volgen van onderwijs voor maatschappelijk succes in de toekomst. Dit vertaalt zich waarschijnlijk ook naar een hogere motivatie bij de kinderen zelf. Er was wel een opvallend verschil tussen Amerikaanse en Europese studies. Verwachtingen over eigen prestaties, zoals het cognitief zelfvertrouwen, waren voor etnische minderheidsgroepen uit Europa positiever in vergelijking met de meerderheidsgroep. Voor etnische minderheidsgroepen uit Amerika waren deze gelijk of negatiever.

Dat kan te maken hebben met twijfels van Amerikaanse migrantenkinderen over het belang van school: negatieve ervaringen als discriminatie kunnen ervoor zorgen dat leerlingen hun hoge ambities niet meer omzetten in een sterke inzet voor school.

Uit onderzoek naar motivatie is veelvuldig gebleken dat leerlingen het beste presteren als zij intrinsiek gemotiveerd zijn, dus als zij leren, omdat zij de lesstof zelf interessant vinden (zie ook *Didactief*, september 2014). Dit kan de leraar bijvoorbeeld stimuleren met een autonomie-ondersteunende aanpak. Dit houdt onder meer in dat je bewust rekening houdt met gevoelens en opvattingen van leerlingen. Ook geef je informatie en keuzes, terwijl je weinig controle en druk uitoefent.

Uit vier internationale en twee Nederlandse studies blijkt dat autonomie-ondersteuning ook op de motivatie van leerlingen uit etnische minderheidsgroepen meestal een positief heeft. De meeste studies vonden bovendien helemaal geen verschillen tussen leerlingen uit etnische minderheidsgroepen en leerlingen uit de meerderheidsgroep. De effecten op prestaties bleken echter verre van eenduidig.

Leergerichte aanpak

Ook kunnen leraren de motivatie ondersteunen met een leergerichte aanpak. Hierbij beoordeel je prestaties op basis van getoonde inzet en de mate waarin een leerling vooruit is gegaan ten opzichte van eerdere prestaties. Vergelijkingen met andere leerlingen laat je

hierbij zo veel mogelijk achterwege.

Drie Amerikaanse studies en één Nederlandse studie lieten zien dat een leergerichte aanpak een positieve invloed heeft op de motivatie en de prestaties. De drie Amerikaanse studies maakten daarnaast een vergelijking met Europees-Amerikaanse leerlingen en vonden bij deze groep dezelfde resultaten. Een leergerichte aanpak lijkt dus voor alle leerlingen effectief te zijn, ongeacht de etnische achtergrond.

Praktijk

Leraren zeiden tijdens onze gesprekken vrijwel allemaal dat hun leerlingen voornamelijk extrinsiek gemotiveerd zijn. Maar de literatuurreview spreekt dit tegen: leerlingen zijn vooral intrinsiek gemotiveerd.

En leraren kunnen deze intrinsieke motivatie positief beïnvloeden, maar dan moeten ze wel weten hoe ze dit kunnen doen. Op dit punt valt er dus nog het een en ander te winnen.

Ook gaven leraren aan dat zij leerlingen met een lagere SES of uit een etnische minderheidsgroep niet minder gemotiveerd vinden dan klasgenoten. Dit sluit aan op het onderzoek: leerlingen met een lage SES of uit een etnische minderheidsgroep zijn ook daadwerkelijk niet minder, maar juist evenveel of meer gemotiveerd.

Toetsen

Verder lieten de leraren weten dat het schoolsysteem vaak erg gericht is op toetsen en cijfers, waardoor het volgens hen lastig is om te sturen op intrinsieke motivatie. Ook zijn ze in hun beoordelingen vaak gericht op prestatieverschillen tussen leerlingen, ook al blijkt een leergerichte aanpak voor alle leerlingen ongeacht hun achtergrond effectiever.

Bij een leergerichte aanpak hoeven toetsen en cijfers niet volledig vermeden te worden. Wel is het belangrijk toetsen niet als doel, maar als middel te beschouwen. Het doel van een docent is niet om leerlingen hoge cijfers te laten halen; leerlingen moeten vooral zo veel mogelijk leren. Een cijfer kan daarbij aanknopingspunten bieden voor reflectie op wat er geleerd is. Kortom, buig het gebruik van toetsen en cijfers om naar een meer leergerichte aanpak. Dan kun je alle leerlingen beter vooruit helpen. ■

Auteurs: Ineke van der Veen, Liselotte Dikkers (Kohnstamm Instituut), Desirée Weijers, Lisette Hornstra en Thea Peetsma (afdeling Pedagogiek, Onderwijskunde en de Lerarenopleiding, Universiteit van Amsterdam).

Leerlingen uit minderheidsgroepen zijn minstens even gemotiveerd als klasgenoten